

Aluehallintovirasto

Pelastustoimen palvelut Keski- Suomen hyvin- vointialueella 2022

Aluehallintoviraston
asiantuntija-arvio

Jari Valtanen

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

Pelastustoimi ja varautuminen

Pelastustoimen palvelut Keski-Suomen hyvinvointialueella 2022

13.10.2023

-

Valtanen Jari

Aluehallintovirastojen julkaisuja 189/2023

ISSN- 2343-3132 (Verkkojulkaisu)

ISBN-978-952-5935-68-4

Vaasa

2023

Tekijät Valtanen Jari		Julkaisuaika 13.10.2023	
Julkaisun nimi Pelastustoimen palvelut Keski-Suomen hyvinvointialueella 2022			
Tiivistelmä			
Aluehallintovirasto laatii pelastustoimen järjestämislain (613/2021) mukaisesti vuosittain pelastustoimen järjestämistä koskevan asiantuntija-arvion hyvinvointialueittain ja valtakunnallisesti. Asiantuntija-arviot tarjoavat jäsenneltyä tietoa keskeisistä pelastustoimen palvelujen järjestämisen osa-alueista alueellisille ja kansallisille päättäjille, viranhaltijoille ja asiantuntijoille. Onnettomuuksien ehkäisyn palvelujen tehtäväkohtaisessa saatavuuden arvioinnissa ei havaittu Keski-Suomen hyvinvointialueella huomattavia puutteita. Havaitut puutteet koskivat turvallisuusviestintää, palontutkintaa sekä valvontatehtäviä. Kehitystarpeet koskivat turvallisuusviestintää, jossa tavoitettujen määrä jäi palvelutasopäätöksessä päätetystä ja valtakunnallisesta keskiarvosta, sekä valvontatehtäviä, joissa toteutuneet valvontamäärät eivät täysin vastanneet valvontasuunnitelman tavoitteita. Pelastustoiminnan palvelujen osalta arvioinnissa esiin nousivat ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikojen puutteet Jyväskylässä. Näiden puutteiden korjaamiseksi on esitetty toimenpiteitä ja vaihtoehtoja palvelutasopäätöksessä. Pelastustoimintaa koskevissa suunnitelmissa ei havaittu puutteita. Kehitystarpeena on saattaa suunnitelmat ajan tasaisiksi ja vastaamaan vaatimuksia. Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnassa ei havaittu puutteita. Kehitystarpeena vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä on tuoda toimenpiteet näkyviin kirjattuina tavoitteina ja toimenpiteinä toimintasuunnitelmissa. Väestönsuojelun palveluissa ei havaittu huomattavia puutteita. Yhteistyössä kuntien kanssa ei havaittu puutteita. Pelastustoimen suunnitellut investoinnit arvioitiin tarpeellisiksi. Vaikutusten arvioitiin olevan myönteisiä pelastustoimen palvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen, laatuun sekä kustannusvaikuttavuuteen.			
Asiasanat Pelastustoimi Asiantuntija-arvio Palvelutaso Hyvinvointialue			
ISSN (painettu) xxxx-xxxx	ISBN (painettu) xxxx-xxxx	ISSN (verkkojulkaisu) 2343-3132	ISBN (verkkojulkaisu) 978-952-5935-68-4
Kokonaissivumäärä 40		Kieli -	Hinta -
Julkaisija Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto		Paino -	

INFORMATIONSSIDA

Regionförvaltningsverkens publikationer 189/2023

Sammanställd av Valtanen Jari		Utgivningsdatum 13.10.2023	
Publikationens titel Räddningsväsendets tjänster i Mellersta Finlands välfärdsområde 2022			
Referat Enligt lagen om ordnande av räddningsväsendet (613/2021) utarbetar regionförvaltningsverket årligen en expertbedömning av ordnandet av räddningsväsendet på riksnivå och enligt välfärdsområde. Expertbedömningarna erbjuder regionala och nationella beslutsfattare, tjänsteinnehavare och experter strukturerad information om centrala delområden inom ordnandet av räddningsväsendets tjänster. I den uppgiftsspecifika bedömningen av tillgången till tjänster för förebyggande av olyckor upptäcktes inga betydande brister i Mellersta Finlands välfärdsområde. Bristerna som upptäcktes gällde säkerhetskommunikation, brandutredning och tillsynsuppgifter. Utvecklingsåtgärder behövs inom säkerhetskommunikationen eftersom antalet personer som säkerhetskommunikationen nådde inte motsvarade det antal som fastställts i servicenivåbeslutet eller det nationella medelvärdet. Ett annat utvecklingsbehov var tillsynsuppgifterna eftersom den genomförda tillsynen inte helt uppnådde de kvantitativa målen i tillsynsplanen. Beträffande räddningsverksamheten visade bedömningen på brister i den första enhetens aktionsberedskapstider i Jyväskylä. Åtgärder och alternativ för att rätta till dessa brister har föreslagits i servicenivåbeslutet. Inga brister upptäcktes i planerna för räddningsverksamheten. Planerna behöver dock uppdateras och kompletteras så att de motsvarar kraven. Inga brister upptäcktes i räddningsväsendets frivilligverksamhet. Ett utvecklingsbehov i utvecklandet av frivilligverksamheten är att synliggöra åtgärderna i form av nedtecknade mål och åtgärder i verksamhetsplanerna. Inga betydande brister upptäcktes i befolkningsskyddstjänsterna. Inga brister upptäcktes i samarbetet med kommunerna. Räddningsväsendets planerade investeringar bedömdes vara nödvändiga. Investeringarna bedömdes ha en positiv effekt på en jämlik tillgång till räddningsväsendets tjänster, deras kvalitet och kostnadseffektivitet.			
Ämnesord: Räddningsväsendet Expertbedömning Servicenivå Välfärdsområde			
ISSN (tryckt) xxxx-xxxx		ISBN (tryckt) xxxx-xxxx	
ISSN (webbpublikation) 2343-3132		ISBN (webbpublikation) 978-952-5935-68-4	
Sidantal 40		Spåk -	
Utgivare: Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland		Trycke -	

Sisällys

1	Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut	7
2	Pelastustoiminnan palvelut	12
3	Pelastustoiminnan suunnitelmat	23
4	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta	26
5	Väestönsuojelun palvelut	29
6	Pelastustoimen palvelujen laatu ja sen kehittämistarve	33
7	Pelastustoimen investoinnit	34
8	Menetelmät ja laatuseloste	37
9	Liitteet	39
10	Lähteet ja arvioinnissa käytetty tausta-aineisto	39

Lukijalle

Aluehallintovirasto valmistelee pelastustoimen järjestämislain (613/2021) 14 §:n mukaisesti alueellaan pelastustoimen palvelutason ja rahoituksen tason riittävyysarvioimiseksi vuosittain asiantuntija-arvion hyvinvointialueittain. Asiantuntija-arvioissa tarkastellaan ja arvioidaan pelastustoimen palvelutasoa tehtäväkohtaisesti, pelastustoimen palvelujen tarvetta, saatavuuden ja laadun toteutunutta ja arvioitua tulevaa kehitystä sekä investointien tarvetta ja vaikutuksia.

Asiantuntija-arviot toimitetaan sisäministeriölle ja julkaistaan julkisessa tietoverkossa. Asiantuntija-arvioilla on merkittävä asema sisäministeriön, valtiovarainministeriön ja hyvinvointialueiden vuosittaisissa neuvotteluissa.

Vastuu pelastustoimen järjestämisestä on vuoden 2023 alusta alkaen 21 hyvinvointialueella ja Helsingin kaupungilla. Vuonna 2023 laadituissa arvioissa tarkastellaan pelastustoimen palvelujen tasoa vanhojen, lakkautettujen alueellisten pelastustoimen organisaatioiden tiedoilla. Arviot eivät tämän vuoksi kaikilta osin vastaa sisältöä, joka on määritelty sisäministeriön asetuksessa hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivelvollisuudesta sekä aluehallintoviraston asiantuntija-arviosta (21.12.2022/1213).

Arvioinnin pääasiallinen tietolähde on hyvinvointialueiden vuosittaiset selvitykset. Arvioinnissa käytetään lisäksi muuta valvontatyössä esille tullutta tietoa, kuten kanteluratkaisuja ja korjausmääräyksiä. Lisäksi arvioinnissa hyödynnetään hyvinvointialueen omavalvonnan tuottamaa tietoa, keskeisiä toimintaa määrittäviä dokumentteja, kuten palvelutasopäätöksiä, sekä Pronto-tilastoja (pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilastot).

Asiantuntija-arviot tarjoavat jäseneltyä tietoa keskeisistä pelastustoimen palvelujen järjestämisen osa-alueista alueellisille ja kansallisille päättäjille, viranhaltijoille ja asiantuntijoille. Arviot tukevat myös hyvinvointialueiden toiminnan suunnittelua.

Kiitämme Keski-Suomen hyvinvointialueen yhteyshenkilöitä ja asiantuntijoita hyvästä yhteistyöstä ja panostuksesta arviointikokonaisuudessa.

1 Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut

Onnettomuuksien ehkäisyn palveluja ovat pelastustoimelle kuuluva

- ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä
- palontutkinta
- yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi
- onnettomuuskehityksen seuranta
- hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisuuden valvonta
- valvontatehtävät
- valmiustarkastukset.

Tässä luvussa arvioidaan onnettomuuksien ehkäisyn palvelujen tarvetta, saatavuutta ja kehittämistarvetta.

1.1 Ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä

Pelastustoimelle kuuluvaa ohjausta ovat muun muassa

- rakentamisen, pelastussuunnitelmien laatimisen ja poistumisturvallisuusselvitysten laatimisen ohjaus ja viranomaisen suorittama arviointimenettely
- omatoimisen varautumisen tukeminen
- pelastustoimen laitteiden ja laitteistojen kunnossapidon ohjaaminen.

Pelastustoimelle kuuluvaa neuvontaa ovat muun muassa neuvontapuhelin- ja neuvontasähköpostipalvelut. Turvallisuusviestintää ovat muun muassa yleisötapahtumat, turvallisuuskoulutus, sosiaalisen median viestintä ja mediaviestintä.

Palvelutasopäätöksen¹ mukaan pelastuslaitokselle kuuluvaan ohjaukseen osallistuvat lähtökohtaisesti koko henkilöstö ja kaikki tulosityksiköt. Ohjauksen ja neuvonnan resurssit ovat valvontatehtävien kanssa yhteneväiset 29 henkilötyövuotta (29 htv). Keskeiset ohjaukseen liittyvät tehtävät ovat kaavoitukseen vaikuttaminen sekä rakennushankkeiden suunnittelun ohjaus.

Palvelutasopäätöksen mukaan neuvontaa ja turvallisuusviestintää sekä siihen käytettäviä resursseja ohjataan pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän toimintasuunnitelmalla, jota tarkastellaan vuosittain. Turvallisuusviestinnän kohderyhmät on pyritty valitsemaan riskiperusteisesti huomioiden valtakunnalliset linjaukset ja kampanjat. Turvallisuusviestinnän ja neuvonnan tavoitteena on tavoittaa 20 prosenttia pelastuslaitoksen alueen väestöstä.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä toteutuivat vuonna 2022 osittain palvelutasopäätöksen mukaisesti. Lisäksi ohjaustehtävä on määritelty ja ohjeistettu vain osittain. Pelastuslaitoksella ei ole käytössä erillistä neuvonta- tai asiakaspalvelukanavaa. Pelastuslaitoksella on käytössä turvallisuusviestintäsuunnitelma, jossa turvallisuusviestintää suunnitellaan eri kohderyhmille. Turvallisuusviestinnälle ei ole asetettu laadullisia tavoitteita.

¹ Keski-Suomen pelastuslaitoksen palvelutasopäätös vuosille 2021–2024.

Keski-Suomen pelastuslaitos järjesti Pronto-järjestelmästä saadun tilastotiedon² perusteella vuonna 2022 yhteensä 373 turvallisuusviestintään liittyvää tilaisuutta. Pelastuslaitoksen järjestämiin tai koordinoimiin turvallisuusviestintätilaisuuksiin osallistui tilaston mukaan yhteensä 25 662 henkilöä, mikä vastaa yhdeksää prosenttia hyvinvointialueen asukasmäärästä.

1.2 Palontutkinta

Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen. Palontutkinnassa arvioidaan tulipalon syttymissy ja selvitetään palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot ja pelastustoiminnan kulku. Palontutkinta on jaettu tyypillisesti tasoille 1–3³.

Palvelutasopäätöksen mukaan pelastuslaitos suorittaa palontutkinnan kaikista rakennuspaloista ja raportoi tulokset pelastustoimen toimenpiderekisteriin. Lisäksi pelastuslaitos ilmoittaa tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheutetut tulipalot kirjallisesti poliisille. Palontutkintaa ylläpidetään ja palontutkijoita koulutetaan tarpeellinen määrä. Pelastuslaitos tukee ja perehdyttää pelastustoiminnan johtajia ja muuta henkilöstöä tason 1 palontutkintaan. Palontutkinnan resurssit ovat reilu yksi henkilötyövuosi (1,2 htv).

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan alueella oli vuonna 2022 palontutkintatehtäviä kaikkiaan 523 kappaletta, joista tason 1 tehtäviä oli 514 ja tason 2 tehtäviä yhdeksän. Tason 3 tehtäviä ei ollut lainkaan vuonna 2022. Palontutkinnassa syttymissy selvitettiin kaikkiaan 483 tapauksessa. Palontutkinnan toteutuksen arvioinnin osalta palontutkintaprosessi on määritelty ja kuvattu osittain ja tutkintaselosteita hyödynnetään jonkin verran koulutuksessa ja palvelutuotannon suunnittelussa. Palontutkinnan raportointia muun muassa Palokan senioritalon tulipalon osalta on hyödynnetty operatiivisen pelastustoiminnan kehittämisessä sekä rakennusvalvonnan ohjauksessa. Pelastuslaitoksella on käytössä palontutkinnassa erityismateriaalia ja kalustoa.

Pronto-tilaston mukaan tason 2 palontutkintojen lukumäärä oli kaikkiaan seitsemän ja keskeneräisiä tason 2 palontutkintaselosteita kaksi kappaletta. Näistä palontutkinnoista vakavia henkilö- tai omaisuusvahinkoja aiheuttaneita paloja oli kuusi. Tilaston mukaan vakavia henkilö- tai omaisuusvahinkoja aiheuttaneista paloista tutkittiin 67 prosenttia⁴. Aluehallintoviraston tekemän selvityksen⁵ mukaan tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheutettujen palojen ilmoittamiskäytännöissä poliisille on kehittämistä.

1.3 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi

Pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisien ja alueen yhteisöjen ja

² Pelastustoimen toimenpidetilasto Pronto. Tiedot haettu 9.5.2023.

³ Pelastuslaitosten palontutkinnan käsikirja (2014), s. 11–12.

⁴ Pelastustoimen toimenpidetilasto Pronto. Tiedot haettu 29.5.2023.

⁵ Pelastuslain 41 § 4 momentin mukainen ilmoitusvelvollisuus. Aluehallintovirastojen julkaisuja 167/2023.

asukkaiden kanssa ja osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön.

Muita viranomaisia ovat esim. rakennusvalvontaviranomaiset, kaavoitusviranomaiset, ympäristöterveydenhuollon viranomaiset, poliisi ja sosiaali- ja terveysviranomaiset. Yhteistyötahona ovat lisäksi nuohoojat.

Palvelutasopäätöksen mukaan pelastuslaitos edistää turvallisuusviranomaisten ja kuntien toimialojen yhteistyötä, jonka tarkoituksena on pienentää onnettomuusriskiä ja edistää tiedon vaihtoa ilmeiseen palovaaraan liittyen. Pelastuslaitos osallistuu myös mahdollisuuksien mukaan eri viranomaisten ja yhteisöjen käynnistämiin ja turvallisuutta edistäviin hankkeisiin ja projekteihin.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pelastuslaitos toteuttaa yhteistyötä rakennusvalvontaviranomaisten kanssa rakennuslupaprosessien yhteydessä sekä käytössä olevan rakennuskannan osalta valvontatehtäviä suoritettaessa. Vuonna 2022 on käynnistetty myös koulutusyhteistyötä Keski-Suomen pelastusalan liiton kanssa väestönsuojan hoitajan koulutuksen järjestämiseksi. Hoivayksiköiden poistumisturvallisuuden parantamiseksi sekä kotihoito- ja tukipalveluiden paloriski-ilmoitusten toimintamallin jalkauttamiseksi on jatkettu yhteistyötä eri viranomaisten kanssa.

1.4 Onnettomuuskehityksen seuranta

Onnettomuuskehityksen seurantaan kuuluu onnettomuusuhkien ja onnettomuuksien määrän ja syiden kehityksen seuranta. Seurantaan kuuluu myös omien ja yhteistyössä toteutettavien toimenpiteiden käynnistäminen.

Palvelutasopäätöksen mukaan onnettomuusuhkien ja onnettomuuksien määrän kehittymisen seuranta tehdään asiantuntijatyönä muiden työtehtävien ohessa. Onnettomuusuhkien ja määrän kehitystä seurataan esimerkiksi osana palontutkintaa.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan onnettomuuskehityksen seurannasta raportoidaan säännöllisesti palvelujen järjestämisvastuussa olevalle taholle sekä keskeisille alueellisille yhteistyökumppaneille, kuten keskeisimmille turvallisuuspalvelujen tuottajille maakunnan alueella. Lisäksi pelastuslaitoksen sisällä kehitystä seurataan johdossa viikoittain. Havaittuihin poikkeamiin reagoidaan yleensä onnettomuuksien ehkäisytoimintaa tehostamalla tai suorituskyykyä kehittämällä.

1.5 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisuuden valvonta

Hyvinvointialue voi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse tai yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa. Hyvinvointialue voi myös hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta. Vaikka hyvinvointialue hankkii palveluja muulta palvelujen tuottajalta, sillä säilyy vastuu palvelujen järjestämisestä ja niiden asianmukaisen tuottamisen valvonnasta.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pelastusviranomaisen toimivalta on hyvinvointialueen pelastuslaitoksella. Tehtävien järjestämistä ei ole suunniteltu toisen pelastuslaitoksen kanssa.

1.6 Valvontatehtävät

Pelastuslaitoksen on valvottava, että pelastuslain mukaisia yleisiä velvollisuuksia noudatetaan ja että toiminnanharjoittajat ja rakennusten omistajat ja haltijat noudattavat lain mukaisia velvoitteitaan. Pelastuslaitoksen on valvonnassaan tehtävä palotarkastuksia ja muita valvonnan edellyttämiä toimenpiteitä.

Palvelutasopäätöksen mukaan pelastuslaitoksen valvontatehtävät määritellään riskiperusteisesti valvontasuunnitelmassa, jossa päätetään riskikohteiden säännöllisen tarkastuksen valvontavälistä. Lisäksi valvontasuunnitelmassa määritellään vaadittavat resurssit ja toimenpiteet. Valvontasuunnitelman perustana on laadukas ja säännöllinen riskianalyysityö.

Valvontatehtäviä suorittavat kaikki pelastuslaitoksen pelastusviranomaiset, ja valvontatyöhön tarvittavan resurssin määrä arvioidaan vuosittain suoritettavien toimenpiteiden perusteella. Palvelutasopäätöksen mukaan valvontasuunnitelmassa toimintaan vaadittava resurssi on 29 henkilötyövuotta (29 htv). Kemikaaliturvallisuuslain viranomaisvalvonnan tehtävät hoidetaan valvontatehtävien yhteydessä samoilla resursseilla. Laskennallisesti tehtäviin käytetään reilun kahden henkilötyövuoden (2,2 htv) työpanos.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan onnettomuuskehitys on laskusuunnassa. Lisäksi etenkin riskiasuntojen kohdalla viranomaisyhteistyön ansiosta kohteiden aiheuttamaa riskitasoa on onnistuttu alentamaan. Pelastuslaitoksen mukaan vuonna 2022 suoritettiin valvontatehtäviä yhteensä 1284 kappaletta A1–A6-kohteissa ja paloriski-ilmoituksia käsiteltiin 92 kappaletta. Suoritettujen valvontatehtävien kokonaismäärä oli 95 prosenttia valvontasuunnitelman mukaisesta tavoitteesta. Lisäksi pelastuslaitoksella on tehty kemikaaliturvallisuuslain mukaisia viranomaistehtäviä vuonna 2022 seuraavasti: vaarallisten kemikaalien vähäistä teollista käsittelyä ja varastointia koskevia ilmoituksia on vastaanotettu yhteensä 98 kappaletta ja ilmoituksia koskevia päätöksiä on tehty 84 kappaletta. Kemikaaliturvallisuuslain mukaisia käyttöönottoon liittyviä tarkastuksia on tehty kahdeksan kappaletta.

1.7 Valmiustarkastukset

Pelastusviranomaiset voivat tehdä tarkastuksia, joilla valvotaan pelastuslain mukaisia järjestelyjä suuronnettomuuksiin ja poikkeusoloihin varautumiseksi.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan vuonna 2022 ei ole suoritettu valmiustarkastuksia.

Aluehallintoviraston arvio onnettomuuksien ehkäisyn palvelujen tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta:

Ohjauksen ja neuvonnan sekä turvallisuusviestinnän saatavuudessa ei ole havaittu puutteita. Turvallisuusviestinnän tavoittavuuden osalta Keski-Suomi jää yhdeksän prosentin osuudella palvelutasopäätöksessä päätetystä 20 prosentin tasosta sekä valtakunnallisen 12 %:n keskiarvon alapuolelle.

Palontutkinnan saatavuudessa ei havaittu merkittäviä puutteita. Vakavia henkilö- tai omaisuusvahinkoja aiheuttaneista paloista tutkittiin tilaston mukaan 67 prosenttia. Tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheutettujen palojen ilmoittamiskäytännöissä poliisille on niin ikään kehittämistä.

Onnettomuuksien ehkäisemiseksi tehtävän yhteistyön saatavuudessa ei ole havaittu puutteita. Pelastuslaitoksen yhteistyö muun muassa eri viranomaisten kanssa on laajaa, ja sillä on saavutettujen tulosten perusteella vaikuttavuutta. Yhteistyön kehittämisessä tulisi huomioida viranomaisten lisäksi laajasti myös muut toimijat ja sidosryhmät, kuten alueen yhteisöt ja asukkaat.

Onnettomuuskehityksen seurannan osalta saatavuudessa ei ole havaittu puutteita.

Valvontatehtäviin liittyvässä saatavuudessa ei ole havaittu merkittäviä puutteita. Valvontamäärät vastaavat lähes valvontasuunnitelman mukaisia tavoitteita. Vuonna 2022 valvontatehtäville asetetuista tavoitteista täyttyi 95 prosenttia. Kehittämistarve valvontatehtävien osalta on saada tehtävämäärät vastaamaan valvontasuunnitelmassa määriteltä ja riskien arviointiin perustuvaa määrää.

2 Pelastustoiminnan palvelut

Pelastustoiminnalla tarkoitetaan kiireellisiä tehtäviä, joiden tarkoituksena on

- pelastaa ja suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuden uhatessa tai sattuessaa
- rajoittaa onnettomuudesta aiheutuvia vahinkoja ja lieventää onnettomuuden seurauksia.

Pelastustoiminnassa tarvittavat toimenpiteet tulee voida suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti.

2.1 Väestön varoittaminen

Pelastuslaitos huolehtii alueellaan väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa ja varoittamiseen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä.

Palvelutasopäätöksen mukaan pelastuslaitos ylläpitää väestön varoittamiseen tarvittavaa suorituskykyä käytössä olevalla järjestelmällä. Järjestelmää kehitetään tulevaisuudessa siten, että kaikki hälyttimet ovat elektronisia ja niissä on mahdollisuus puheentoistoon. Hälyttimiä uusitaan vuosittain noin kaksi kappaletta.

Kiinteiden väestöhälyttimien teoreettisella kuuluvuusalueella asuu 55 prosenttia maakunnan väestöstä, mutta kuuluvuuden tosiasiallista toteutumista ei ole kaikilta osin varmistettu. Hyvinvointialueen selvityksen mukaan elektronisia väestöhälyttimiä on 70 kappaletta. Mekaanisia hälyttimiä on edelleen käytössä, ja niitä uusitaan sijainnin riskiperusteen mukaisesti. Siirrettävän hälytysjärjestelmän osalta tavoitteena on 10 väestöhälytintä.

2.2 Pelastustoiminta

Pelastustoiminta jaetaan tässä arvioinnissa perusvalmiuden ja erityisvalmiuden palveluihin.

Perusvalmiuden palveluilla tarkoitetaan sellaisia pelastusyksikön tai pelastusryhmän tuottamia pelastustoiminnan palveluja, jotka eivät edellytä erityiskalustoa ja -koulutusta. Perusvalmiuden palvelujen tuottamiseen osallistuvalla henkilöstöltä edellytetään pelastusalan ammatti- tai sopimushenkilöstön peruskoulutus, riittävä fyysinen toimintakunto ja riittävä osaamisen ylläpito. Perusvalmiuden palvelujen kalustolta edellytetään, että kaluston avulla voidaan suoriutua yleisimmistä pelastus- ja sammutustehtävistä.

Pelastustoiminnan erityisvalmiudella tarkoitetaan pelastustoimen ennalta määriteltä ja varmistettua kykyä suorittaa esimerkiksi savusukellusta, kemikaalisukellusta, pintapelastusta, vesisukellusta, ympäristövahinkojen torjuntaa ja korkealta pelastamista sekä muuta paikallisten riskien mukaista valmiutta pelastustoimintaan. Erityisvalmiuden palvelut edellyttävät henkilöstöltä erityiskoulutusta ja osin määräajoin uusittavaa pätevyyttä tehtävien suorittamiseksi. Erityisvalmiuden palvelujen tehokas toteuttaminen voi edellyttää erityiskalustoa.

2.2.1 Pelastustoiminnan perusvalmiudet

Vaatimukset toimintavalmiudelle

Pelastustoiminnan toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa⁶ Suomi on jaettu 1 x 1 kilometrin kokoisiksi ruuduiksi. Ruudut on luokiteltu neljään riskiluokkaan (I–IV) sen perusteella, kuinka todennäköisiä pelastustoimen kiireelliset tehtävät ovat ruudun alueella. Kullekin riskiluokalle on asetettu enimmäisaika, jossa ruudut tulee tavoittaa. Vähimmäistavoitteena on, että kiireellisissä pelastustehtävissä ensimmäinen yksikkö saavuttaa riskiruudulle asetetun toimintavalmiusaikatavoitteen vähintään 50 prosentissa tehtävistä.

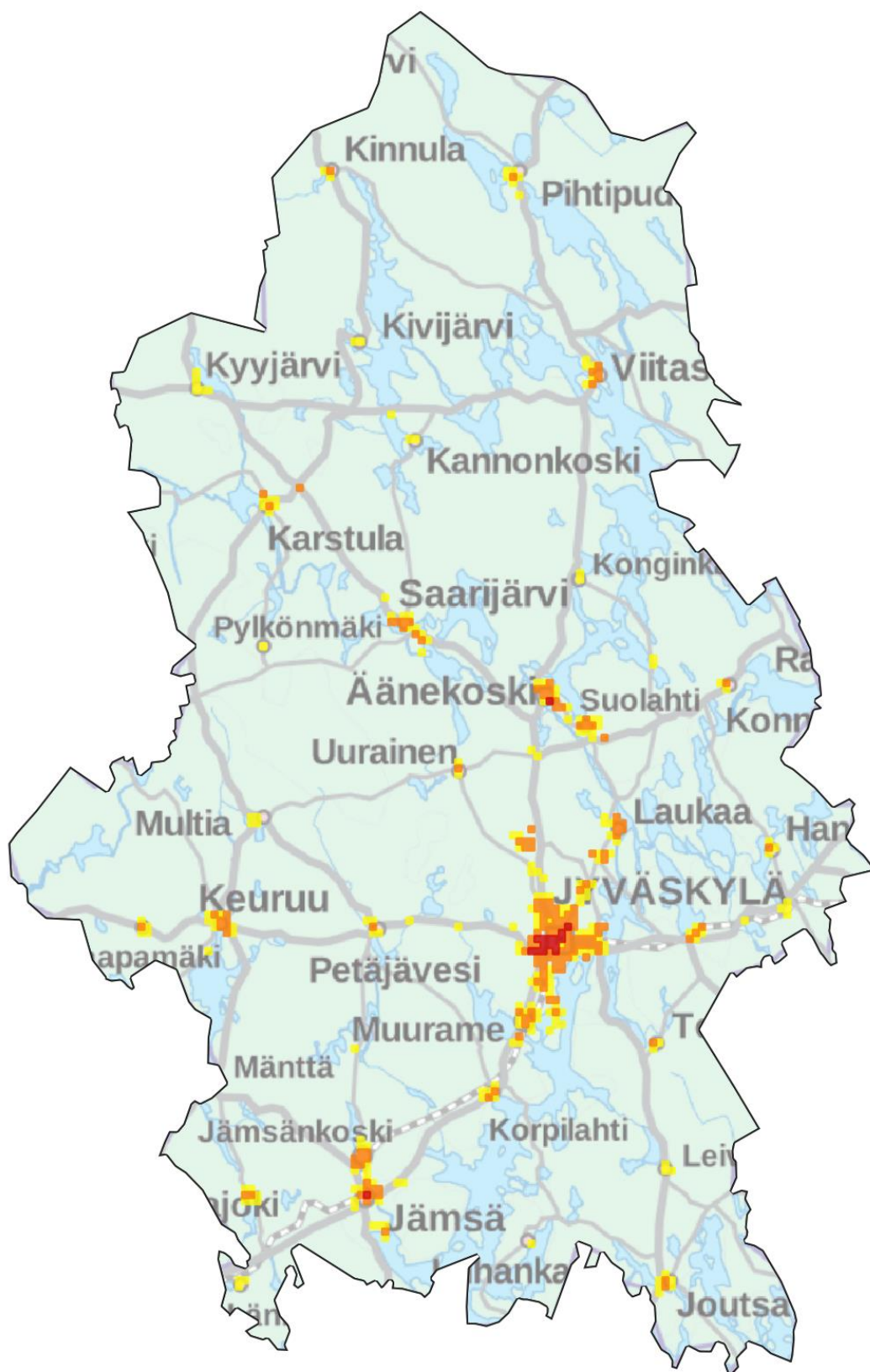
Taulukko 1: Toimintavalmiuden tavoiteajat

Riski-luokka	1. yksikön toimintavalmiusaika	Pelastustoiminnan toimintavalmiusaika	Pelastusjoukkueen toimintavalmiusaika
I	6 min	11 min	20 min
II	10 min	14 min	30 min
III	20 min	22 min	40 min
IV	ei vaatimusta	ei vaatimusta	ei vaatimusta

Riskialuekartta

Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätöksessä on määritelty, että pelastustoiminnan perusvalmiuden palvelut tuotetaan alla olevan riskialuekartan mukaisesti. Keski-Suomen riskialuekartta on esitetty alla kuvassa 1. Kuvassa punainen ruutu on riskiluokan I ruutu, oranssi riskiluokan III ruutu ja keltainen riskiluokan III ruutu.

⁶ Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje (SM 21/2012).

Kuva 1: Keski-Suomen riskialuekartta vuonna 2022

Vuonna 2022 riskiluokan I riskiruutuja oli Jyväskylän lisäksi Äänekoskella ja Jämsässä. Riskiluokan II ja III riskiruutuja on alueen suurimmissa kuntakeskuksissa ja taajamissa.

Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite

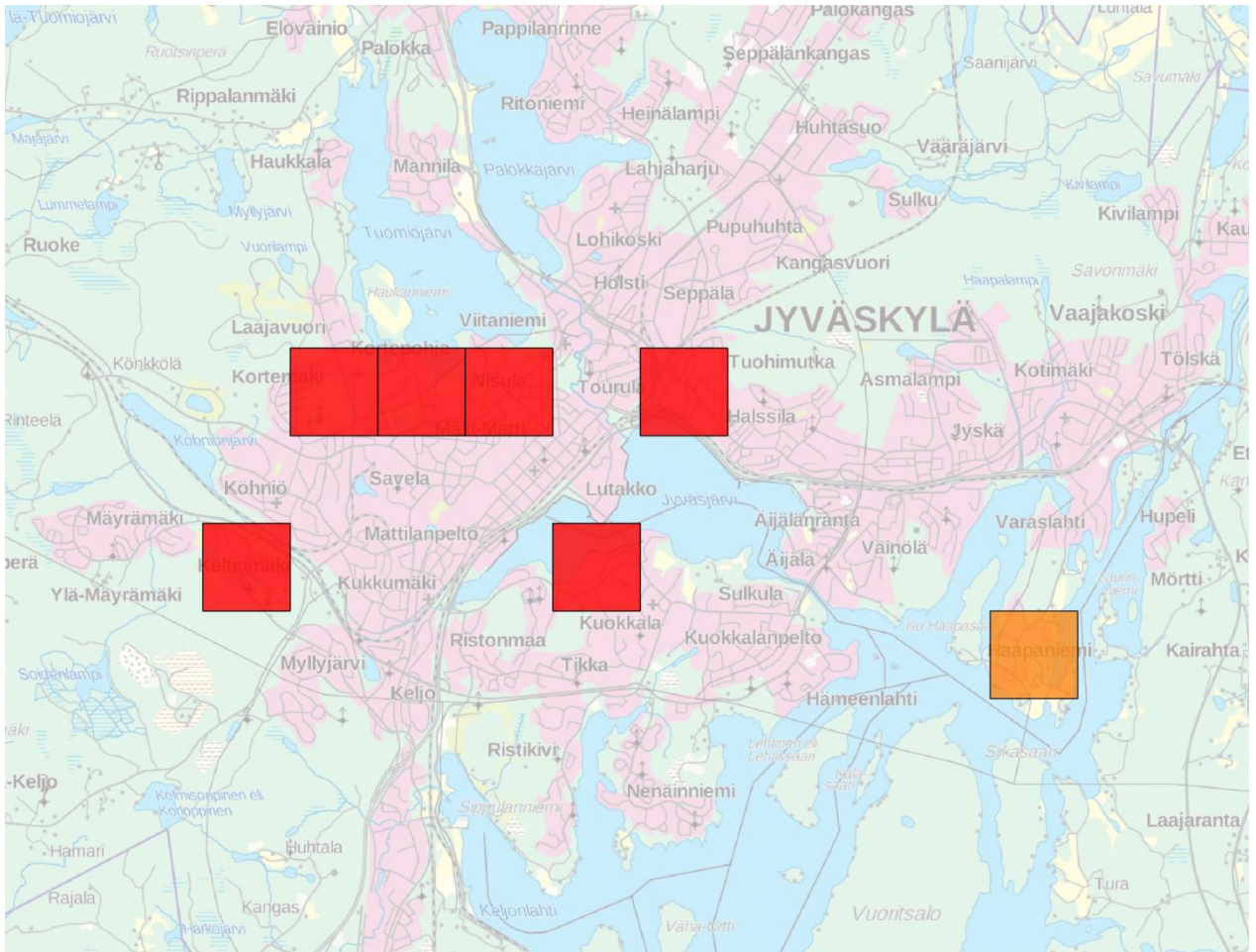
Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika on aikaväli ensimmäisen pelastustoimen yksikön hälyttämisestä siihen, kun ensimmäinen pelastustoimen yksikkö on kohteessa. Ainoastaan kiireellisesti tapahtumapaikalle siirtyneet yksiköt huomioidaan.

Ensimmäisen yksikön toteutuneen toimintavalmiusajan mediaani alueella oli 9 minuuttia 18 sekuntia vuonna 2022⁷. Edellisten kolmen vuoden aikojen mediaanien keskiarvo oli 8 minuuttia 56 sekuntia, joten ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika on hieman heikentynyt.

Vuonna 2022 koko alueella yhteensä toteutuneen toimintavalmiusajan lisäksi aluehallintovirasto on selvittänyt oman aineistonsa avulla ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikaa riskiruuduittain. Sellaisia niin sanottuja ongelmaruutuja, joissa toimintavalmiuden toteutuminen on jäänyt tavoitteesta neljänä edellisenä kalenterivuonna (2019–2022), oli Keski-Suomen hyvinvointialueella kahdeksan ruutua. Näissä ruuduissa on huomattava puute toimintavalmiuden toteutumisessa.

Kun tarkastellaan vain niitä ruutuja, joissa tarkastelujaksolla on ollut vähintään neljä tehtävää jokaisena tarkasteluvuonna, oli Keski-Suomen hyvinvointialueella seitsemän ruutua. Näissä ruuduissa on huomattava puute toimintavalmiuden toteutumisessa.

⁷ Pelastustoimen toimenpidetilasto Pronto. Tiedot haettu 31.5.2023.

Kuva 2: Keski-Suomen hyvinvointialueen ongelmaruudut.

Keski-Suomen alueen ongelmaruudut sijoittuvat Jyväskylään. Riskiluokan I ongelmaruudut sijaitsevat Keltinmäen, Korttemäen, Kortepohjan, Nisulan ja Tourulan alueilla. Riskiluokan II ongelmaruutu sijaitsee Haapaniemessä. Lisäksi Tikkakoskella on yksi riskiluokan II ongelmaruutu, jos tehtävämääriä ei rajata vähintään neljään tehtävään tarkasteluvuosina.

Taulukko 2: Kooste ensimmäisen yksikön ongelmaruuduista

Riskiluokka	Ongelmaruutuja (kpl)	Ongelmaruudut, joissa min. 4 teht.
I	6	6
II	2	1
III	-	-
Yhteensä	8	7

Palvelutasopäätöksessä on esitetty toimenpiteitä ongelmaruutujen poistamiseksi kustannusvaikutuksineen. Näitä toimenpiteitä ovat muun muassa uusien paloasemien perustaminen sekä painopistepaloasemaverkon kehittäminen ja kärkiyksiköiden käyttöönotto. Hyvinvointialueen toimenpiteet saattavat lyhentää toimintavalmiusaikoja, mutta vaikutuksia ei voi vielä arvioida.

Pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite

Pelastustoiminnan toimintavalmiusaika on aikaväli ensimmäisen pelastustoimen yksikön hälyttämisestä siihen, kun vähintään neljän hengen vahvuinen pelastusryhmä aloittaa tehokkaan pelastustoiminnan. Ainoastaan kiireellisesti tapahtumapaikalle siirtyneet yksiköt huomioidaan.

Pelastustoiminnan toteutuneen toimintavalmiusajan mediaani alueella oli 14 minuuttia 20 sekuntia vuonna 2022⁸. Edellisten kolmen vuoden aikojen mediaanien keskiarvo oli 13 minuuttia 48 sekuntia, joten pelastustoiminnan toteutunut toimintavalmiusaika on heikentynyt jonkin verran.

Pelastustoiminnan keskimääräinen toimintavalmiusaikatavoite on palvelutasopäätöksessä vuosille 2021–2024 asetettu 12 minuuttiin.

Pelastusjoukkueen toimintavalmiusaikatavoite

Pelastusjoukkue koostuu johtajasta ja vähintään kahdesta ja enintään viidestä pelastusryhmästä. Koska todellisen pelastusjoukkueen toimintavalmiusaikoja ei ole käytettävissä, laskennallisena pelastusjoukkueen toimintavalmiusaikana toimenpidetilasto Prontossa käytetään aikaväliä ensimmäisen pelastustoimen yksikön hälyttämisestä siihen, kun tapahtumapaikalle on saapunut vähintään yhdeksän pelastustoimen henkilöä. Ainoastaan kiireellisesti tapahtumapaikalle siirtyneet yksiköt huomioidaan.

Pelastusjoukkueen toteutuneen toimintavalmiusajan mediaani koko alueella oli 15 minuuttia 16 sekuntia vuonna 2022⁹. Edellisten kolmen vuoden aikojen mediaanien keskiarvo oli 15 minuuttia 12 sekuntia, joten pelastusjoukkueen toteutunut toimintavalmiusaika on pysynyt lähes ennallaan.

Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarat

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen henkilöstön määrä on 221 ja sivutoimisen, puolivakinaisen henkilöstön määrä 457. Lisäksi pelastustoimintaan osallistuvien sopimuspalokuntaan kuuluvien henkilöiden määrä on 425. Pelastuslaitoksella on käytössä osaamisenhallinnan suunnitelma, ja osaamista ylläpidetään vuosittaisen harjoitusohjelman mukaisesti.

Pelastustoimintaan tarvittavasta osaamisesta ja fyysisestä toimintakyvystä on olemassa seurantarekisterit.

Pelastustoiminnan kalustovoimavarat

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan sammutus- ja säiliösammutusautojen kokonaismäärä vuonna 2022 oli 56 kappaletta ja niiden keski-ikä oli 21 vuotta. Säiliöautojen keski-ikä oli 22 vuotta ja säiliöautojen kokonaismäärä 27 kappaletta. Johtamiskäyttöön varusteltujen autojen keski-ikä oli yhdeksän vuotta ja kokonaismäärä seitsemän kappaletta. Lisäksi pelastuslaitoksella on raivausautoja, joiden keski-ikä on 13 vuotta, nostolava-autoja, joiden keski-ikä on 19 vuotta, sekä monitoimiauto, joka on yhdeksän vuotta vanha.

⁸ Pelastustoimen toimenpidetilasto Pronto. Tiedot haettu 31.5.2023.

⁹ Pelastustoimen toimenpidetilasto Pronto. Tiedot haettu 31.5.2023.

Pelastusasemat, paloasemat sekä muut kiinteistöt ja toimipisteet

Pelastuslaitoksella on hyvinvointialueen selvityksen mukaan kahdeksan päätoimisen henkilöstön miehittämää välittömässä lähtövalmiudessa olevaa paloasemaa ja kolme päätoimisen henkilöstön osittain välittömässä lähtövalmiudessa olevaa paloasemaa. Lisäksi sivutoimisten ja sopimuspalokuntien paloasemia on yhteensä 42 kappaletta. 16 paloasemalla toimii myös ensihoitoyksikkö.

2.2.2 Pelastustoiminnan erityisvalmiudet

Savusukellusvalmiudet

Savusukelluksella tarkoitetaan paineilmahengityslaitteiden ja asianmukaisten suojavarusteiden avulla tehtävää sammutus- ja pelastustyötä, joka edellyttää tunkeutumista palavaan, savuiseen ja rajattuun sisätilaan tai työskentelyä palavan rakennuksen katolla.

Savusukellus edellyttää pelastajilta tehtävän vaatimaa koulutusta, säännöllistä vuosittaista osaamisen ylläpitävää harjoittelua sekä riittävää fyysistä kuntoa ja riittävää terveydentilaa. Palavan ja rajatun sisätilan sammuttamiseen käytetään myös muita menetelmiä kuin savusukeltamista.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan vuonna 2022 savusukelluskelpoisen päätoimisen pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön määrä oli 211 henkilöä. Sivutoimisen sekä sopimuspalokuntiin kuuluvan savusukelluskelpoisen pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön määrä oli 281 henkilöä.

CBRNE-onnettomuuksien valmiudet

CBRNE-onnettomuuksilla tarkoitetaan onnettomuuksia, joissa on osallisena kemiallisia aineita (C), biologisia taudinaiheuttajia (B), radioaktiivisia aineita (R), ydinenergiaa (N) tai räjähteitä (E).

Kemikaalionnettomuuksien torjuntaa tehdään tarvittaessa kemikaalisukelluksella, jolla tarkoitetaan välittömän vaaran alueella tehtäviä tiedustelu-, pelastus-, torjunta- tai muita vastaavia tehtäviä, jotka edellyttävät paineilmahengityslaitteen ja soveltuvan kemikaalisuojapuvun käyttöä. Kemikaalisukellus edellyttää pelastajilta tehtävän vaatimaa koulutusta, säännöllistä vuosittaista osaamisen ylläpitävää harjoittelua sekä riittävää fyysistä kuntoa ja riittävää terveydentilaa.

Palvelutasopäätöksen mukaan vaativa kemikaalisukellusvalmius on Jyväskylässä, Jämsässä ja Äänekoskella. Painopistepaloasemilta järjestetään suorituskykyvaatimusten mukainen kemikaalisukellusvalmius ja perustason valmius muilta paloasemilta.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan kemikaalisukellukseen kykenevien pelastusryhmien määrä vuonna 2022 oli seitsemän. Päätoimisten kemikaalisukelluskelpoisten kokonaismäärä oli 181 henkilöä ja sivutoimisten sekä sopimuspalokuntaan kuuluvien kemikaalisukelluskelpoisten kokonaismäärä oli 77 henkilöä.

Vesipelastamisen valmiudet

Vesipelastamista on venekaluston avulla tehtävä pelastustoiminta ja pintapelastus sekä vesisukellus. Pintapelastus tarkoittaa veden pinnalta tai välittömästi pinnan alta ilman vesisukelluslaitetta tehtävää ihmisen, eläimen tai omaisuuden pelastamista ja vahingon torjuntaa. Vesisukellus tarkoittaa vesisukelluslaitetta ja -varustusta edellyttävää ihmisen tai omaisuuden pelastamista ja ympäristövahingon torjuntaa.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pintapelastukseen kykenevien pelastusryhmien kokonaismäärä on 12. Päätoimisen henkilöstön osalta pintapelastuskelpoisten kokonaismäärä on 213 henkilöä ja sivutoimisten sekä sopimuspalokuntiin kuuluvien kokonaismäärä on 161 henkilöä. Vesisukellukseen kykeneviä pelastusryhmiä on päivittäisvalmiudessa yksi. Vesisukellukseen kykenevien päätoimisten henkilöiden määrä on 26.

Ympäristövahinkojen pelastustoiminnan erityisvalmiudet

Ympäristövahinkojen pelastustoiminnalla tarkoitetaan öljy- ja kemikaalivahinkojen pelastustoimintaa.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pelastuslaitoksella on ajantasainen öljyntorjuntasuunnitelma, joka on tarkoitus yhdistää yhdessä vaarallisten aineiden torjuntasuunnitelman kanssa ympäristövahinkojen torjuntasuunnitelmaksi.

Ympäristövahinkojen torjunnan taso Keski-Suomen pelastuslaitoksella vastaa aluehallintovirastojen vuonna 2022 tekemän selvityksen¹⁰ perusteella pelastuslaitokselle asetettua ympäristövahinkojen torjunnan vaatimustasoa.

Korkealta pelastamisen valmiudet

Korkealta pelastaminen sisältää ajoneuvokalustolla ja köysipelastamisella tehtävät korkealta pelastamisen toimenpiteet ja työskentelyn alueella, jossa on putoamisvaara. Putoamisvaarallisella alueella työskentely voi olla henkisesti ja fyysisesti vaativaa työtä, jonka turvallinen suorittaminen asettaa tekijälle terveydentilaan, toimintakykyyn, koulutukseen ja harjoitteluun liittyviä erityisvaatimuksia.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan putoamisvaarallisella alueella työskentelyyn kykenevien pelastusryhmien kokonaismäärä on 12. Päätoimisen henkilöstön osalta putoamisvaarallisella alueella työskentelyyn kykenevien kokonaismäärä on 261 henkilöä ja sivutoimisten sekä sopimuspalokuntiin kuuluvien kokonaismäärä on 162 henkilöä.

Sammutusveden saamisen valmiudet

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan sammutusvesisuunnitelma on laadittu ja se on ajan tasalla.

¹⁰ Ympäristövahingon torjuntavalmius pelastustoimessa 2022. Aluehallintoviraston julkaisuja 157/2023.

Muiden paikallisten riskien mukaiset valmiudet

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan alueella on paikallisia riskejä, kuten maanalaisia tiloja ja lentokenttä, joiden mukaisia valmiuksia on määritelty. Lisäksi alueella oli vuonna 2022 yhdeksän ulkoisen pelastussuunnitelman vaativaa kohdetta. Ulkoisen pelastussuunnitelman kohteisiin on resursoitu yksi henkilötyövuosi (1 htv).

2.3 Pelastustoiminnan johtaminen

Pelastustoimintaa johtaa pelastusviranomainen, ja pelastustoimen muodostelmalla on aina johtaja. Yhteistoimintatilanteissa, joissa pelastustoimintaan osallistuu useampi viranomainen, pelastusviranomainen toimii yleisjohtajana. Pelastustoiminnan johtamisesta laaditaan tarvittavat suunnitelmat, joissa määritellään riskien ja uhkien edellyttämät johtamisjärjestelyt eri laajuisissa ja myös pitkäkestoisissa tilanteissa.

Palvelutasopäätöksen mukaan pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä perustuu kolmeen tasoon siten, että alueella on päivystävä päällikkö, kaksi päivystävää palomestaria sekä tilannekeskus johtamisen tukemiseksi. Tämän lisäksi johtamisvalmiutta täydennetään painopistepaloasemien Viitasaaren, Saarijärven, Keuruun ja Jämsän osalta arkisin 08:00–20:00 sekä Viitasaaren ja Jämsän osalta samaan aikaan myös viikonloppuisin ja pyhinä.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pelastustoiminnan johtaminen on järjestetty siten, että pelastusryhmän tehtävillä johtajana toimii päätoiminen paloiesimies tai tilannekeskuksen päivystävä palomestari. Keskisuurissa tehtävissä pelastustoiminnan johtajana toimii päivystävä palomestari, jota tilannekeskuksen päivystävä palomestari tukee. Suurissa tehtävissä pelastustoimintaa johtaa päivystävä päällikkö, joka on vapaamuotoisessa varallaolossa. Tilannetta johtaa päivystävä palomestari, kunnes päivystävä päällikkö ottaa johtovastuun. Sopimushenkilöstön toimintaa johtaa yksikönjohtajakurssin käynyt henkilö, joka toimii yksikön johtajana. Pelastustoimintaa johtaa näillä tehtävillä tilannekeskuksen päivystävä mestari.

2.4 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisuuden valvonta

Hyvinvointialue voi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse, yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta. Vaikka hyvinvointialue hankkii palveluja muulta palvelujen tuottajalta, sillä säilyy järjestämisvastuu ja vastuu palvelujen asianmukaisen hoitamisen valvonnasta.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan Keski-Suomessa ei ole sovittu järjestämisvastuun jakamisesta.

2.5 Pelastusviranomaisen antama virka-apu

Pelastusviranomainen voi antaa toimialaansa soveltuvaa virka-apua valtion, hyvinvointialueen tai kunnan viranomaisen ja laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan virka-apupyynnöt käsitellään tapauskohtaisesti. Pelastuslaitos pyrkii antamaan virka-apua aina tarvittaessa. Päätöksen virka-avun antamisesta tekee kiireellisissä tapauksissa päivystävä päällikkö. Kiireettömien asioiden osalta päätöksen tekee viranhaltija, jonka vastuualueelle asia kuuluu.

2.6 Kansainvälisen avun antaminen ja vastaanottaminen

Pelastustoimi osallistuu pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon.

Palvelutasopäätöksen mukaan pelastuslaitoksella on ajan tasalla oleva suunnitelma kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen sekä siihen liittyviin järjestelyihin.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan suunnitelma kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen on viimeistä hyväksyntää vaille valmis. Alueella ei ole valmiuden ylläpitoon liittyen erityiskalustoa tai -toimia.

Aluehallintoviraston arvio pelastustoiminnan palvelujen tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta:

Väestön varoittamisen saatavuudessa ei ole havaittu puutteita. Kehittämissuunnitelma väestöhälytinjaestelmasta hankintoiheen riskianalyysiin perustuen on aluehallintoviraston näkemyksen mukaan oikeansuuntainen.

Ensimmäisen yksikön toimintavalmiudessa on huomattavia puutteita Jyväskylässä sijaitsevilla ongelmaruuduissa. Kehitystarpeena on sekä palvelutasopäätöksessä päätetyn toimintavalmiusaikatavoitteen saavuttaminen että ongelmaruutujen nopeampi tavoittaminen. Palvelutasopäätöksessä on esitetty toimenpiteitä toimintavalmiusaikojen parantamiseksi.

Ympäristövahinkojen torjunnan osalta saatavuudessa ei ole havaittu puutteita.

Korkealta pelastamisen valmiuden saatavuudessa ei ole havaittu puutteita eikä erityisiä kehitystarpeita.

Sammutusveden saatavuudessa ei ole hyvinvointialueen selvityksen eikä palvelutasopäätöksen mukaan havaittu puutteita.

Pelastustoiminnan johtamisen osalta saatavuudessa ei ole havaittu puutteita.

Pelastusviranomaisen antaman virka-avun saatavuudessa ei ole havaittu puutteita eikä kehittämistarpeita.

Kansainvälisen avun antamisen ja vastaanottamisen saatavuudessa ei ole havaittu puutteita.

3 Pelastustoiminnan suunnitelmat

Tämä luku käsittelee suunnitelmia, joita pelastuslaitoksen on tehtävä pelastuslain mukaan. Suunnitelmat ovat arvioinnin kohteena olevien pelastustoimen palvelujen tuottamista tukevia asiakirjoja. Aluehallintovirasto arvioi suunnitelmien laatimista ja toteutumista hyvinvointialueen antaman selvityksen perusteella.

Pelastuslaitoksen tulee pelastuslain mukaan laatia hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Pelastuslaitosten tulee laatia pelastustoiminnan yhteistyöalueen puitteissa tapahtuvaa johtamista ja pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamista koskevat suunnitelmat yhteistoiminnassa keskenään ja pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavien pelastuslaitosten johdolla.

3.1 Hälytysohje

Pelastuslaitoksen tulee laatia hälytysohje pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien, virka-apua antavien viranomaisten ja Hätäkeskuslaitoksen kanssa. Hälytysohje on laadittava siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä hyvinvointialueelta ne ovat.

Palvelutasopäätöksen mukaan pelastuslaitos on laatinut hälytysohjeen yhteistyössä Hätäkeskuslaitoksen ja toisten pelastuslaitosten kanssa. Hälytysohje on laadittu siten, että hätäkeskus voi hälyttää lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan hälytysohje on laadittu ja se on ajan tasalla. Ohjeessa on huomioitu yhteistoimintasuunnitelmat sekä keskinäisen avunannon suunnitelmat. Hälytysohjeen sisältöä tarkastellaan säännöllisesti.

3.2 Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnitelmat

Pelastuslaitoksen tulee tarvittaessa antaa apua toiselle pelastuslaitokselle pelastustoiminnassa. Pelastuslaitoksen tulee myös laatia yhteistyössä pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat avun antamiseen varautumisesta sekä avun pyytämisestä ja antamisesta. Pelastuslaitosten tulee varautua pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamiseen yhteistyöalueen puitteissa ja tarvittaessa myös toiseen pelastustoiminnan yhteistyöalueeseen kuuluvan pelastuslaitoksen kanssa.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnitelmat on laadittu osittain. Suunnitelmat vaativat päivittämistä, ja työn on tarkoitus käynnistyä vuoden 2023 aikana.

3.3 Yhteistyösuunnitelmat

Pelastuslaitoksen tulee laatia hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun ja

toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan yhteistyösuunnitelmat on laadittu osittain. Suunnitelmat vaativat päivittämistä ja työn on tarkoitus käynnistyä vuoden 2023 aikana.

3.4 Onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat

Pelastuslaitos vastaa hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämien pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevien suunnitelmien laatimisesta, mukaan lukien sammutusvesisuunnitelmasta.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat on laadittu ja ne ovat ajan tasalla. Suunnitelmien sisältöä tarkastellaan säännöllisesti.

3.5 Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat

Pelastuslaitoksen on laadittava onnettomuuden varalle ulkoinen pelastussuunnitelma yhteistyössä asianomaisen toiminnanharjoittajan kanssa alueille, joilla on pelastuslain mukaisesti ydinenergialaitos, tuotantolaitos, kaivannaisjätteen alue, vaarallisten aineiden kuljetukseen käytettävä ratapiha tai satama-alue. Pelastuslaitoksen ja toiminnanharjoittajan on huolehdittava yhteistyössä suunnitelmasta tiedottamisesta ja järjestettävä harjoituksia pelastussuunnitelman toimivuuden varmistamiseksi. Ulkoisen pelastussuunnitelman edellyttäviä kohteita on hyvinvointialueilla vaihteleva määrä.

Palvelutasopäätöksen mukaan erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat ja niitä koskevat harjoitukset toteutetaan sisäministeriön asetuksen mukaisesti. Ohjeet tarkastetaan, korjataan ja päivitetään aina tarpeen vaatiessa ja vähintään kolmen vuoden välein.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan ulkoiset pelastussuunnitelmat on laadittu ja ajan tasalla sekä tarkastettu vaadituin määräajoin. Suunnitelmissa on huomioitu valvontaviranomaisen kehitysehdotukset. Suunnitelmia hyödynnetään laajasti harjoittelussa. Ulkoisen pelastussuunnitelman harjoitukset on toteutettu vähintään kolmen vuoden välein.

Aluehallintoviraston arvio pelastustoiminnan suunnitelmien tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta:

Hälytysohjeen saatavuudessa ei ole havaittu puutteita eikä kehitystarpeita.

Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnitelmien saatavuudessa ei havaittu merkittäviä puutteita. Kehitystarpeena on saattaa suunnitelmat ajan tasalle vuoden 2023 aikana. Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnitelmat tulee laatia siten, että tarpeelliset yhteistyösuunnitelmat avun antamiseen varautumisesta sekä avun antamisesta ja pyytämisestä on kuvattu.

Yhteistyösuunnitelmia koskevaa tarvetta tai saatavuutta ei voida annetun selvityksen ja tietojen perusteella arvioida. Kehitystarpeena on saattaa suunnitelmat ajan tasalle vuoden 2023 aikana. Yhteistyösuunnitelmat tulee laatia ja saattaa säännösten vaatimalle tasolle.

Onnettomuusuhkien edellyttämien pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevien suunnitelmien saatavuudessa ei ole havaittu puutteita.

Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisten pelastussuunnitelmien saatavuudessa ei ole havaittu puutteita eikä erityisiä kehitystarpeita.

4 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

Pelastustoimen koulutus-, neuvonta- ja valistustehtävissä sekä pelastustoiminnassa voidaan käyttää apuna sopimuspalokuntia ja muita organisaatioita ja henkilöitä. Hyvinvointialue päättää, missä laajuudessa se käyttää vapaaehtoisia pelastustoiminnan palvelujen tuottamisessa.

Sopimuspalokuntien lisäksi pelastustoimen tehtävissä voidaan käyttää apuna muitakin toimijoita, kuten meri- ja järvipelastusyhdistysten yksiköitä, vapaaehtoista pelastuspalvelua, pelastusalan liittoja, pelastuskoiria sekä radioamatöörejä ja muita vapaaehtoistoimintaan perustuvia organisaatioita ja järjestöjä.

Tässä luvussa arvioidaan pelastustoimen vapaaehtoistoimintaan liittyvien tehtävien hoitamista, palvelujen tehtäväkohtaista tarvetta ja saatavuutta sekä niiden kehitystarvetta.

4.1 Vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palvelujen tuottamisessa

Pelastustoimen koulutus-, neuvonta- ja valistustehtävissä sekä pelastustoiminnassa voidaan käyttää apuna sopimuspalokuntia ja muita organisaatioita sekä henkilöitä. Hyvinvointialue päättää, missä laajuudessa se käyttää vapaaehtoisia pelastustoiminnan palvelujen tuottamisessa.

Palvelutasopäätöksen mukaan sopimushenkilöstöä hyödynnetään turvallisuusviestinnässä ja sopimuspalokunnat osallistuvat turvallisuusviestintään tarvittaessa. Sopimuspalokuntien henkilöstö osallistuu niin ikään pelastustoimintaan.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan vuonna 2022 sopimuspalokunnat ja sivutoimiset osallistuivat 3172 tehtävään, joista 2879 oli sopimuspalokuntien ja sivutoimisten itsenäisesti hoitamia tehtäviä. Sopimuspalokuntien lisäksi pelastuslaitoksella on yhteistyösopimukset vapaaehtoisen pelastuspalvelun sekä järvipelastusseurojen kanssa niiden käytöstä pelastustoiminnan tukitehtävissä. Onnettomuuksien ehkäisyn palvelujen tuottamisesta ei ole sovittu edellä mainittujen vapaaehtoisjärjestöjen kanssa.

4.2 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistäminen

Pelastustoimen viranomaisten tulee mahdollisuuksiensa mukaan edistää pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä. Vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytysten edistäminen sisältää taloudellista tukea, koulutuksellista tukea tai muuta yhteistyötä vapaaehtoisten organisaatioiden kanssa. Toimenpiteiden tulisi näkyä kirjattuina tavoitteina ja toimenpiteinä muun muassa pelastuslaitosten toimintasuunnitelmissa.

Palvelutasopäätöksen mukaan sopimuspalokuntien suorittamaan turvallisuusviestintään mahdollistetaan, ohjataan, tuetaan ja kannustetaan. Palvelutasopäätöksen mukaan sopimuspalokuntien toimintaa ja kalustoa kehitetään myös virkatyönä.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistämistä koskeva toimintasuunnitelma vaatii ajantasaistamista. Vapaaehtoistoiminnan edistäminen on kirjattuna tällä hetkellä keskinäisiin sopimuksiin.

4.3 Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan henkilön terveystarkastukset

Jos sopimuspalokuntaan tai muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluva savusukeltaja tai muuta vastaavaa raskasta työtä tekevä henkilö ei ole oikeutettu työsuhteen perusteella työterveyshuoltoon, hänelle on järjestettävä työterveyshuoltolain mukaisia tarkastuksia vastaavat terveystarkastukset ja muut ennaltaehkäisevät palvelut. Ennaltaehkäisevillä palveluilla ja terveystarkastuksilla on tarkoitus ehkäistä ja torjua pelastustoimintaan kuuluvasta työstä ja työolosuhteista johtuvia terveysvaaroja ja -haittoja ja suojella henkilön turvallisuutta, työkykyä ja terveyttä.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan sopimuspalokuntaan kuuluvan terveystarkastukset toteutuvat työterveyshuollon kanssa laaditun suunnitelman mukaisesti ja niihin osallistumista seurataan.

4.4 Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus

Pelastustoimintaan osallistuvilta sivutoimiselta sekä sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvalta henkilöltä vaaditaan Pelastusopiston opetussuunnitelman mukainen koulutus.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan sivutoimisen sekä sopimushenkilöstön koulutukset toteutuvat määräysten mukaisesti.

Aluehallintoviraston arvio pelastustoimen vapaaehtoistoimintaan liittyvien tehtävien hoitamisesta, tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta:

Vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palvelujen tuottamisessa on huomioitu palvelutasopäätöksessä, eikä saatavuudessa ole havaittu puutteita. Vapaaehtoisten käyttöä pelastustoimen palvelujen tuottamisessa tulee seurata ja arvioida erityisesti suorituskyvyn näkökulmasta.

Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistämisen tarvetta tai saatavuutta ei voida annetun selvityksen ja saatavilla olevien tietojen perusteella arvioida. Kehitystarpeena on toimenpiteiden näkyminen kirjattuina tavoitteina ja toimenpiteinä toimintasuunnitelmissa.

Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastuksissa tai niiden saatavuudessa ei ole havaittu puutteita.

Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutuksen saatavuudessa ei ole havaittu puutteita eikä erityisiä kehitystarpeita.

5 Väestönsuojelun palvelut

Pelastustoimen viranomaisen tulee pelastuslain mukaan varautua riittävin suunnitelmin ja valmisteluin toimialaan kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen. Väestönsuojelun (VSS) palveluja ovat muiden muassa

- väestönsuojeluun varautumisen suunnittelu
- pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien suunnitelmien yhteensovittaminen
- hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaation määrittäminen
- väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen
- väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön kouluttaminen
- pelastustoiminnan poikkeusoloissa mahdollistavien johtamistilojen ja muiden edellytysten järjestäminen
- kuntien kanssa tehtävä yhteistyö.

Tässä luvussa on tarkoitus arvioida väestönsuojelun palvelujen tehtäväkohtaista tarvetta ja saatavuutta sekä palvelujen kehittämistarvetta.

5.1 Väestönsuojeluun varautumisen suunnittelu

Hyvinvointialueen pelastustoimen viranomainen huolehtii väestönsuojeluun varautumisen edellyttämien suunnitelmien laatimisesta ja päivittämisestä ja tehtävien hoitamiseksi tarvittavista voimavaroista.

Palvelutasopäätöksen mukaan pelastuslaitos on varautunut hoitamaan tehtävänsä väestönsuojelutilanteissa. Pelastuslaitoksella on ajan tasalla oleva valmiussuunnitelma, joka päivitetään palvelutasopäätöskauden aikana. Pelastuslaitoksen tavoitteena on poikkeusoloissa suojata väestöä toteutettavissa olevin järjestelyin ja kustannuksin. Evakuointien toteuttamiseksi on laadittu riittävät suunnitelmat yhteistyötahojen ja kuntien kanssa.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan sodanajan uhkien ja vaikutusten arviointi on tehty ja tähän on saatu riittävät perusteet sotilasviranomaisilta. Väestönsuojeluun varautuminen on huomioitu valmiussuunnitelmissa ja tarvittavat resurssit on määriteltävä väestönsuojelutilanteisiin vastaamiseksi. Valmiussuunnitelmat ovat ajan tasalla osittain.

5.2 Pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien suunnitelmien yhteensovittaminen

Hyvinvointialueen pelastustoimen viranomainen huolehtii toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta huomioiden yhteistoimintatarpeet ja -sopimukset.

Palvelutasopäätöksen mukaan pelastuslaitoksen tehtävänä on yhteensovittaa vastuullaan olevien väestönsuojelutehtävien toiminta ja suunnitelmat sekä valvoa väestönsuojeluvalmiuden ylläpitoa.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pelastuslaitoksen vastuulla oleviin väestönsuojelutehtäviin liittyvä toiminta ja suunnitelmat on osittain

yhteensovitettu eri tahojen kanssa. Yhteistoimintamuistiot ja -sopimukset ovat ajan tasalla, ja yhteistoimintaa on harjoiteltu säännöllisesti.

5.3 Hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaation määrittäminen

Hyvinvointialueen pelastustoimen viranomaisen huolehtii väestönsuojeluorganisaation henkilöstöstä (pää- ja sivutoiminen sekä sopimuspalokuntien henkilöstö), materiaalin ja tilojen määrittämisestä ja varaamista koskevien suunnitelmien laadinnasta ja päivittämisestä.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pelastustoimen väestönsuojeluorganisaatioon kuuluvat henkilöt, tilat sekä kalusto ja materiaali on määriteltä ja kirjattu varautumistehtävien rekisteriin. Lisäksi pelastuslaitoksen toiminnan organisoituminen ja johtaminen sodan aikana on suunniteltu.

5.4 Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen

Hyvinvointialueen pelastustoimen viranomaisten vastuulla on VSS-organisaation henkilöstön ja tilojen varaamisen periaatteet ja päivittämisen aikaväli. Se sisältää oman päätoimisen ja sivutoimisen ja sopimuspalokuntien henkilöstön VAP-varausten ajantasaisuuden sekä omien toimitilojen ja mahdollisten väistötilojen varaamisen.

Palvelutasopäätöksen mukaan poikkeusolojen aikaiseen toimintaan osallistuva päätoiminen ja sopimuspalokuntien henkilöstö on kartoitettu ja vapautettu pääsääntöisesti pelastustoimen palvelukseen.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan henkilöstövaraukset ovat osittain ajan tasalla. Kiinteistöjen tarve evakuoinnin suunnitteluperusteiden yhteydessä on käyty läpi yhdessä kuntien kanssa vuonna 2018, eikä tähän ole tullut muutoksia. Lisäksi poikkeusolojen erikoiskalustotarpeista on suorituskyvyn osalta tehty ilmoitus ELY-keskukselle, jotta vältetään päällekkäisiltä varauksilta. Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaamista koskevat tarkemmat tiedot ovat salassa pidettäviä (laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621 24.1 § 8-kohta). Tarkemmat tiedot on esitetty liitteessä 1: Väestönsuojelun varautumiseen liittyvät salassa pidettävät tiedot.

5.5 Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutus

Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstöllä tulee olla riittävä osaaminen pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien hoitamiseksi. Osaamiseen vaadittavan koulutuksen, perehdytyksen ja osaamisen ylläpidon määrittely ja määrittelyn perusteella suunnitellut toimenpiteet muodostavat VSS-koulutusohjelman.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan väestönsuojelutehtäviin varattu johto- ja erityishenkilöstö on osin koulutettu tehtäviinsä. Johto- ja erityishenkilöstö on osallistunut pelastuslaitoksen itse järjestämään koulutukseen vuonna 2022 keskimäärin yhteensä kolme päivää henkilöä kohti.

5.6 Pelastustoiminnan poikkeusoloissa mahdollistavien johtamistilojen ja muiden edellytysten järjestäminen

Pelastustoimen viranomaisten johtamisen edellytykset poikkeusoloissa on varmistettava. Tämä sisältää

- suunnitelman johtamisesta poikkeusoloissa, mukaan lukien suunnitelman päivitys ja suunnitelmaan perehdyttäminen
- johtamis- ja viestintätoiminnoissa tarvittavien toimitilojen, väistötilojen ja suojatilojen määrittämisen ja kunnossapidosta sopimisen
- johtamis- ja viestintätoiminnoissa tarvittavien tietojärjestelmien ja niiden varajärjestelmien määrittelyn ja ylläpidosta sopimisen.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan johtamistilat sijaitsevat suojatiloissa. Pelastustoiminnan poikkeusoloissa mahdollistavien johtamistilojen ja muiden edellytysten järjestämistä koskevat tarkemmat tiedot ovat salassa pidettäviä (laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621 24.1 § 8-kohta). Tarkemmat tiedot on esitetty liitteessä 1: Väestönsuojelun varautumiseen liittyvät salassa pidettävät tiedot.

5.7 Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö

Väestönsuojeluun varautumisessa tehdään yhteistyötä kuntien kanssa. Yhteistyö sisältää yhteistoimintarakenteet, toimintamallit ja yhteistyön edellyttämän tiedonkulun. Muuta varautumiseen liittyvää yhteistyötä on esimerkiksi kuntien valmiussuunnittelun tukeminen.

Palvelutasopäätöksen mukaan pelastuslaitos on toiminut aktiivisesti kuntien aktivoijana varautumisessa häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Pelastuslaitos tukee kuntien valmiussuunnittelua. Kuntiin pidetään aktiivisesti yhteyttä varautumista ja valmiussuunnittelua koskien. Pelastuslaitos niin ikään ylläpitää Keski-Suomen kuntien seudullisia turvaryhmiä muun muassa varautumisasioiden kehittämiseksi. Lisäksi pelastuslaitoksen johtokeskuksen ja alueen kuntien johtoelinten yhteistoiminnasta on laadittu toimintaohjeet.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan hyvinvointialueen ja kuntien välisestä valmiussuunnittelun tukemisesta ei ole vielä sovittu. Kuntien kanssa tullaan vuoden 2023 aikana käymään yhteistyöneuvotteluja. Pelastuslaitos jatkaa tukipalveluita kunnille vuosien 2021–2024 palvelutasopäätöksen mukaisesti.

Aluehallintoviraston arvio väestönsuojeluun varautumiseen kuuluvien pelastustoimen tehtävien tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta:

Väestönsuojeluun varautumisen suunnittelun saatavuudessa ei ole havaittu merkittäviä puutteita. Kehitystarpeena on saattaa valmiussuunnitelmat ajan tasalle.

Pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien väestösuojelutehtävien suunnitelmien sovittamisen saatavuudessa ei ole havaittu merkittäviä puutteita. Kehitystarpeena on saattaa valmiussuunnitelmat ajan tasalle.

Hyvinvointialueen väestösuojeluorganisaation määrittämistä ei ole vuoden 2022 osalta tarvinnut huomioida. Pelastuslaitoksen väestönsuojeluorganisaatioon kuuluvat henkilöt, tilat sekä kalusto ja materiaali on määritetty ja kirjattu rekisteriin.

Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaamisen osalta ei ole havaittu puutteita.

Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutuksen saatavuudessa ei ole havaittu puutteita.

Pelastustoiminnan poikkeusoloissa mahdollistavien johtamistilojen ja muiden edellytysten järjestämisen saatavuudessa ei ole havaittu puutteita.

Kuntien kanssa tehtävän yhteistyön saatavuudessa ei ole havaittu puutteita. Kehitystarpeena on, että väestönsuojeluun varautumiseen liittyvistä tehtävistä ja yhteistyörakenteista sekä toimintamalleista sovitaan selkeästi.

6 Pelastustoimen palvelujen laatu ja sen kehittämistarve

6.1 Valtioneuvoston laadukkaan pelastustoimen järjestämiselle vahvistamien valtakunnallisten tavoitteiden toteutuminen hyvinvointialueella

Pelastustoimen palvelujen laatu ja sen kehittämistarve hyvinvointialueella päätetään palvelutasopäätöksessä. Valtioneuvoston antamat valtakunnalliset strategiset tavoitteet on huomioitu palvelutasopäätöksessä.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan uuden palvelutasopäätöksen laadinnassa otetaan huomioon valtakunnalliset tavoitteet siten, että riskeiltään samankaltaisilla alueilla palvelut järjestetään yhdenmukaisesti. Henkilöstöresurssit mitoitetaan riskianalyysin perusteella ja työnhyvinvointiin kiinnitetään huomiota varmistamalla asianmukaiset työtilat, työolot sekä kalusto. Henkilöstön hyvinvointia tullaan seuraamaan säännöllisesti ja kehittämään yhdessä muiden hyvinvointialueen toimijoiden kanssa.

6.2 Sisäministeriön ja hyvinvointialueen neuvotteluissa sovittujen tavoitteiden toteutuminen hyvinvointialueella

Vuodelle 2022 ei ole asetettu tavoitteita.

6.3 Sisäministeriön laatua koskevien toimenpidesuosituksen toteutuminen hyvinvointialueella

Vuodelle 2022 ei ole asetettu toimenpidesuosituksia.

Aluehallintoviraston arvio hyvinvointialueen selvityksessä määrittämästä pelastustoimen palvelujen laadusta sekä kehittämistarpeesta:

Valtioneuvoston laadukkaan pelastustoimen järjestämiselle vahvistamien valtakunnallisten tavoitteiden toteutuminen on huomioitu voimassa olevassa palvelutasopäätöksessä.

Sisäministeriön ja hyvinvointialueen neuvotteluissa sovittujen tavoitteiden sekä sisäministeriön laatua koskevien toimenpidesuosituksen toteutumista hyvinvointialueella ei ole tehty vuonna 2022. Arvion tekemiseksi ei ole vielä olemassa tietoja, koska hyvinvointialueet ovat aloittaneet toimintansa vuoden 2023 alusta.

7 Pelastustoimen investoinnit

7.1 Investointien tarve

Hyvinvointialueen tulee valita pelastustoimen osasuunnitelmaan pelastustoimen järjestämisen kannalta tärkeimmät investoinnit sekä niitä vastaavat sopimukset. Aluehallintoviraston tehtävänä on arvioida pelastustoimen investointien tarvetta. Arviossa on kiinnitettävä huomiota siihen, että investoinnit ovat riskejä vastaavan palvelutason edellyttämiä.

Hyvinvointialueen vuosien 2024–2027 investointisuunnitelman pelastustoimen osasuunnitelman mukaan nykyisessä ajoneuvokalustossa on investointivelkaa, joka johtaa kohtuuttomiin korjauskustannuksiin, korjausaikoihin ja epävarmuuteen kaluston toimintakunnosta. Ajoneuvokaluston käyttöturvallisuus ei myöskään vastaa kaikilta osin nykyajan vaatimuksia, kun operatiivisessa käytössä on yli 25 vuotta vanhoja ajoneuvoja yli puolet kaikista sammutus- ja säiliöautoista. Ajoneuvot kierrätetään kierrätysuunnitelman mukaisesti, ja kierrätyksen yhteydessä ajoneuvoihin tehdään kalustoon, turvallisuuteen ja käytettävyyteen liittyviä parannuksia. Samalla vanhentunutta kalustoa pystytään poistamaan hallitusti. Investointien osalta noudatetaan elinkaariajattelua, ja investointitarpeet perustuvat käytössä olevan tiedon lisäksi toimintaympäristöön sekä toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin.

Pelastustoimen osasuunnitelmassa vuosille 2024–2027 on ICT:hen ja muihin aineettomiin hyödykkeisiin kohdennettu investointimäärärahaa muun muassa TUVE-käytön ja -yhteyksien laajentamiseen lisäksi kenttäjärjestelmään (KEJO), onnettomuuksien ehkäisyn tietojärjestelmään sekä sähköisen asiointin käyttöönottoon. Investointeja vastaavissa sopimuksissa vuosille 2023–2027 on kaikkiaan 10 paloaseman rakentamis- tai korjaus- ja laajennushanketta. Näissä paloasemien korjaus-, laajennus- sekä uudisrakennushankkeissa on kyse paitsi teknisen käyttöiän ja sisäilmaongelmien korjaamisesta, myös pelastustoimen palvelutason saatavuuden turvaamisesta tietyillä alueilla.

7.2 Investointien vaikutukset

Hyvinvointialueen tulee osasuunnitelmassa arvioida investointien vaikutuksia pelastustoimen palvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen, laatuun ja kustannusvaikuttavuuteen. Aluehallintoviraston tehtävänä on arvioida investointien vaikutuksia.

Hyvinvointialueen vuosien 2024–2027 investointisuunnitelman pelastustoimen osasuunnitelman mukaan kalustoinvestoinnit ovat välttämättömiä, jotta pelastustoimen palvelujen turvallinen saatavuus voidaan taata koko maakunnan alueella. Ikääntyneen kaluston käyttäminen aiheuttaa epävarmuutta palvelutuotannossa. Kaluston kierrätyksen yhteydessä myös paikalliset tarpeet sekä toimintaympäristön muutokset pystytään huomioimaan.

Investointisuunnitelman pelastustoimen osasuunnitelmassa on budjetoitu kärkiyksiköitä usealle vuodelle. Näiden kärkiyksiköiden tarkoituksena on toimia painopistepaloasemilta käsin pelastustoimen palvelutason sekä toimintavalmiusaikojen parantamiseksi.

Investointeja vastaavilla sopimuksilla on vaikutuksia muun muassa henkilöstön työhyvinvointiin ja työterveyteen. Lisäksi esimerkiksi Jyväskylän Kirrin alueelle suunnitellulla uudella paloasemalla on vaikutusta pelastustoimen palvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen. Tämän osalta hankesuunnitelmaa ei kuitenkaan ole vielä tehty.

Aluehallintoviraston arvio investointien tarpeesta ja vaikutuksista:

Arvio pelastustoimen investointien tarpeesta on, että esitetyt investoinnit ja hankinnat ovat perusteltuja ja tarpeellisia. Kalustohankinnat raskaiden ajoneuvojen osalta ovat perusteltuja ja tarpeen, sillä niillä korvattava ajoneuvokalusto on ikääntynyt. Ajoneuvokalustohankinnat ovat perusteltuja muun muassa toimintavarmuuden, turvallisuuden ja huoltokustannusten näkökulmasta.

ICT:hen ja muihin aineettomiin hyödykkeisiin kohdennetut investoinnit liittyvät lakisääteiseen turvallisuusverkon (TUVE) käytön ja yhteyksien laajentamiseen sekä kenttäjärjestelmän (KEJO) ja onnettomuuksien ehkäisyn sovellukseen. Nämä investoinnit ovat tarpeellisia ja perusteltuja pelastustoimen peruspalvelutuotannon näkökulmasta.

Investoinnit paloasemakiinteistöjen peruskorjaus- ja uudisrakennushankkeisiin ovat perusteltuja ja tarpeen muun muassa henkilöstön hyvinvoinnin ja työturvallisuuden näkökulmasta. Lisäksi on huomattava, että nykyisellä palveluverkolla ei pystytä kattamaan kaikkia alueita, vaan toimintavalmiusaikatavoitteissa pysyminen saattaa edellyttää uuden tai uusien paloasemien rakentamista jollain aikavälillä. Peruskorjaus- ja perusparannushankkeet, joissa vanhoja paloasemakiinteistöjä korjataan vastaamaan nykyajan vaatimuksia, ovat niin ikään perusteltuja ja tarpeen.

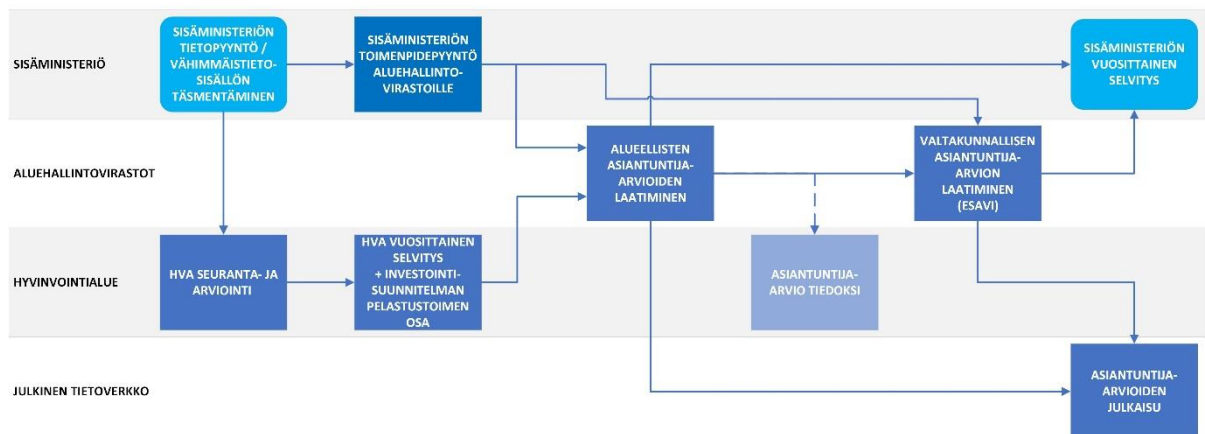
Investoinneilla on osaltaan tärkeä rooli pelastustoimen palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden, laadun ja kustannusvaikuttavuuden näkökulmista. Kalustoinvestoinneilla ja niiden sijoittelulla vaikutetaan pelastustoimen palvelujen saatavuuteen koko pelastustoimen alueella. Edelleen kalustoinvestoinneilla voidaan vaikuttaa pelastustoimen palvelujen laatuun, kun käytettävä pelastustoimen kalusto on riskejä vastaavan palvelutason edellyttämää. Paloasemakiinteistöjen perusparannuksilla, samoin kuin uuden paloaseman rakentamisella, on myönteinen vaikutus pelastustoimen palvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen. Investoinneilla sekä kalustoon että paloasemakiinteistöihin pyritään vaikuttamaan kustannuksiin ja erityisesti hillitsemään kustannusten nousua.

8 Menetelmät ja laatuseloste

Arvioinnin tietopohja

Aluehallintoviraston laatima asiantuntija-arvio perustuu sekä määrälliseen tietoon että laadulliseen aineistoon. Arvioinnin keskeisen tietopohjan muodostaa hyvinvointialueen vuosittainen selvitys. Asiantuntija-arvion pohjana olevaa tilannekuvaa on laajennettu hyödyntämällä pelastustoimen tilastojärjestelmä Prontoista haettuja tietoja sekä dokumenttiaineistoja järjestäjätahojen hallinnosta, toimintatavoista, suunnitelmista ja päätöksistä. Arvioinnissa on lisäksi hyödynnetty aluehallintovirastojen valvontahavaintoja ja muita kansallisten viranomaisten laskelmia ja selvityksiä.

Tietopohja arvion tekemiseksi on koottu tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueen pelastustoimen kanssa. Asiantuntija-arvion laatimisen prosessi on kuvassa 1.

Kuva 1: asiantuntija-arvion laatimisen prosessi

Tietopohjan avoimuus, saatavuus ja laatu

Tilastollinen tieto on peräisin hyvinvointialueen tekemän vuosittaisen selvityksen lisäksi pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilastojärjestelmästä (Pronto), jonka aineisto muodostuu ennen vuotta 2023 toimineiden alueellisten pelastustoimen organisaatioiden sekä uusien hyvinvointialueiden pelastustoimen ylläpitämistä toimenpide- ja resurssirekistereistä. Muut tietolähteet ovat pääasiassa julkisesti ja avoimesti saatavilla olevia. Arvioinnissa käytetyn laadullisen dokumenttiaineiston tiedot on merkitty lähdeviittauksin. Tilastotiedot on poimittu suoraan rekisteristä ilman valtakunnallista tarkistusta. Aluehallintovirastojen raportit valvontahavainnoista ovat avoimesti saatavissa aluehallintoviraston verkkosivuilta.

Muusta tietopohjasta poiketen alueiden kanssa käydyt keskustelut ja niiden aineistot eivät ole julkisia. Yhteisten keskustelujen kautta alueiden edustajat ovat osallistuneet arviointiin, ja heillä on ollut myös mahdollisuus kommentoida valmistuvia arviointitekstejä.

Henkilöstön henkilötyövuosien jakaantuminen eri palveluluokkiin perustuu arvioon. Arvion tekemiseen ei ole valtakunnallista yhtenäistä ohjetta, joten eri pelastuslaitoksilla arviointi on voitu tehdä erilaisin menetelmin.

9 Liitteet

Liite 1: Väestönsuojelun varautumiseen liittyvät salassa pidettävät tiedot

10 Lähteet ja arvioinnissa käytetty tausta-aineisto

Keski-Suomen hyvinvointialueen investointisuunnitelman pelastustoimen osasuunnitelma 2024–2027.

Keski-Suomen hyvinvointialueen pelastustoimen vuosittainen selvitys 2023.

[Keski-Suomen pelastuslaitoksen palvelutasopäätös 2021–2024.](#)

[Pelastuslain 41 § 4 momentin mukainen ilmoitusvelvollisuus. Aluehallintovirastojen julkaisuja 167/2023.](#)

[Pelastuslaitosten palontutkinnan käsikirja \(2014\). Suomen Kuntaliitto.](#)

Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto Pronto.

[Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje. Sisäasiainministeriön julkaisu 21/2012.](#)

Sisäministeriön tietopyyntö 2023.

[Ympäristövahingon torjuntavalmius pelastustoimessa 2022. Aluehallintovirastojen julkaisuja 157/2023.](#)

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

Vaasa

2023